

Ok. Buket AKGÜN

YÜZÜKLERİN EFENDİSİ: KEHANETLER VE YARI GERÇEKLİK

Yazın türü olarak fantastik, batıl inançlara, mitlere, efsanelere ve peri masallarına dayanır ve bilinçli olarak sıradan gerçeklikten ayrılmayı seçer. Rönesans'ın ardından 17. yüzyılda Kepler, Galileo ve Newton'un buluş ve keşifleriyle, doğa üstü olaylara, gizli ve akıl dışı güçlere ve kehanetlere dayanan ve fantastiğin çıkış noktaları arasında olan batıl inanç ve mitlerin yerini büyük ölçüde bilim ve mantık aldı. Böylece, fantastik ile gerçekçiliğin yolları ayrıldı. "Bilimsel yöntem dünyayı ehlileştirip şekle sokmaya başlamadan önce, insanın hayal gücü sıradan gerçekliği [batıl inanç olarak da adlandırılan] doğaüstü olaylara dayanarak açıklamakta alabildiğine özgür[dü]."¹ Fakat Bilim Çağı, dizginlenmemiş inanç ve hayal gücüne fazlaca yer bırakmayarak, "bilim ve mitin bir arada var olamayacağı, mitin batıl inançla aynı olduğu ve bastırılması gerektiği"² görüşünü ortaya çıkardı. Örneğin, klasik mitolojide "Yer sallayan" olarak da anılan Poseidon'un üç çatalı mızrağıyla depremleri yarattığı düşünülürken, İskandinav mitolojisinde depremlere, evreni taşıyan Yggdrasil ağacının Niflheim'daki köklerinde yaşayan, Midgard yılanı veya ejderhası olarak bilinen, Nidhogg'un her kıpırdayışında ağacı, dolayısıyla tüm evreni, sarsmasının ve ağacın kökleriyle beslenmesinin neden olduğuna inanılırdı. Ancak bilim, yer kabuğunun derin katmanlarının kırılıp yer değiştirmesi veya yanardağların püskürme durumuna geçmesiyle depremlerin oluştuğunu açıklayarak, doğa olaylarının hayal gücüne dayanarak doğaüstü güçlerle açıklanmasına son vermiştir.

¹ Richard Mathews, *Fantasy: A Liberation of Imagination* (New York: Routledge, 2002), s. 2.

² Lisa Goldstein, "The Mythmaker," *Meditations on Middle-earth*, ed. Karen Haber (New York: St. Martin Griffin, 2002), s. 187.

Fantastik yazın ortaya çıkarmak ve/veya okumak mantıklı olmayı gerektirir. Tolkien'e göre:

Fantastik ... kesinlikle Mantığı yok etmez ...ne bilimsel gerçekliğe olan hevesi köreltir ne de bilimsel gerçekliğin algılanmasını güç kılar. Aksine. Mantık ne kadar keskin ve netse o kadar iyi fantezi ortaya çıkarır. İnsanlar gerçeği ... bilmek istemedikleri veya algılayamadıkları bir hale düşerlerse, Fantastik onlar iyileşene kadar zayıf düşer ... yok olur, ve Ölümcül Yanılsamaya dönüşür.³

Tolkien fantastiğin, bilimsel gerçekliği görmezden gelmediğini, aksine ampirik gerçeği daha iyi anlamının bir yolu olduğunu savunur. Tıpkı fantastik gibi, *Yüzüklerin Efendisi*'ndeki kehanetler de ancak keskin ve net bir mantıkla doğru anlaşılabilir. Kehanetler, gelecekte olacakların yalnızca bir kısmını yansıtarak, yarı gerçeklikleriyle zaman zaman şaşırtıcı ve hatta yanlış yönlendirici olabilseler dahi kehanetlerin gizli tuttuğu gerçekleri göz önünde bulunduracak ve onları doğru algılayacak mantık ve öngörünün yanısıra tüm olasılıkları değerlendirebilecek hayal gücüne sahip olanların işine yararlar. Richard Mathews fantastiğin barındırdığı kaçışın da, "alışkanlıkların hapsinden ve çağdaş gerçek dünyanın geleneklerinden kurtuluş, ve tüm sınırlarımızın ötesindeki olasılıkları hayal edebilme yetisinin geliştirilmesi"⁴ olduğunu savunur.

Nietzsche'ye göre:

'Bilgi' kelimesinin herhangi bir anlamı olduğu sürece dünya bilinebilir; aksi takdirde [yalnızca] *yorumlanabilir*, altında yatan bir anlamı yoktur, sayısız anlamı vardır. – 'Perspektivizm.'

Dünyayı yorumlayan bizim *ihtiyaçlarımızdır*; dürtülerimiz ve onların Lehte ve Aleyhteleridir.⁵

Bir şeyi yorumlayarak ona anlam kazandıran kişinin bakış açısıdır. Bilgi ve gerçeklik yorumlara dayanıyorsa ve bu yorumlar da ihtiyaçlarımıza göre değişiklik gösteriyorsa, söz konusu yorumlar, gerçekliğe belli bir bakış

³ J.R.R. Tolkien, "On Fairy-Stories," *The Monsters and the Critics: and Other Essays*, ed. Christopher Tolkien (London: Harper Collins Publishers, 1997), s.144.

⁴ Mathews, a.g.e, s. 57.

⁵ Friedrich Nietzsche, *The Will to Power*, çev. Walter Kaufmann & R.J. Hollingdale, ed. Walter Kaufmann (New York: Random House, 1967), s. 267.

açısından yaklaşım onu değiştiriyor demektir. Dönüşü müjdelenen İildur'un varisi ve Gondor Kralı Aragorn'un, Kâhin Malbeth'in Gölge Diyarı ile ilgili kehanetine kulak vererek, Ölülerin Yolu'na gitmesinin nedeni de Gondor savunmasının ihtiyacı olan ek kuvvettir. Kehanete göre Kara Lord Sauron'a karşı savaşmak için verdikleri yemini bozan ve bu yüzden İildur tarafından lanetlenenler, savaş sona ermeden bir kez daha çağrılacak ve sözlerini tutana kadar huzur bulamayacaklardır. Her ne kadar Aragorn kehanette adı geçen varis olsa da, kehanet ölülerin sözlerini tutup tutmayacağı konusuna açıklık getirmediğinden onları uyandırmak cesaret işidir. Yine de kehanetlerin yorumlanmasında ihtiyaçların önemli bir rol oynadığı ortadadır.

Nietzsche'ye göre insanlar "yanılsamaya ve rüya imgelerine fena halde batmış durumdadırlar; gözleri şeylerin sadece yüzeyine bakar ve 'biçimler' görür; duyumları onları hiçbir yerde gerçekliğe götürmez".⁶ Gerçek bilgi temsil ettiği şeyle birebir aynı özelliklere sahip olmalı, yani o şeyi bütünüyle temsil etmelidir. *Yüzüklerin Efendisi*'ndeki kehanetlerde verilen bilgi, gerçekliğin yalnızca bir kesitini yansıtır; dolayısıyla, kehanetler gerçeği bütünüyle gözler önüne sermediklerinden dolayı yanlış yönlendirici olabilirler. Buna paralel olarak, İildur'un varisi ve Yeniden Birleşen Krallık'ın ilk kralı Aragorn ve Elfler gerçekliğe ulaşmanın pek mümkün olmadığını bildiklerinden, geleceğe dair kehanette bulunma konusunda dikkatli davranırlar. Kehanetlerin verdiği bilgi, beraberinde güç, başarı ve özgürlük getirebilir fakat sundukları gerçeklik bütünlükten yoksun olup geleceğin yalnızca küçük bir kesitini gösterdiği için geleceği tüm gerçekliğiyle yansıtımları mümkün değildir. Bu yüzden, Aragorn bir beril, yeşil bir elf taşı, bulduğunda aynı temkinli davranışı sergiler. Köprü'yu geçmenin güvenli olduğuna dair bir kanıt olarak gördüğü beril taşı kendisine umut verse de Aragorn yalnızca buna güvenerek daha ileri gitmeyi doğru bulmaz. Elfler de, "nasihat, bir bilgeden bir bilgeye verilecek olsa dahi tehlikeli bir armağandır ve her yol kötüye çıkabilir"⁷ diyerek bilge kişilerin bile gerçeği bilmesinin mümkün olmadığını altını çizer ve nadiren öğüt verirler.

Elflerin ve Aragorn'un kehanetler konusundaki temkinli tutumlarının aksine Gondor Vekilharıcı Denethor, uzak zaman ve yerlerden görüntüler

⁶ Friedrich Nietzsche, "On Truth and Falsity in an Extra-Moral Sense," *Early Greek Philosophy and Other Essays, The Complete Works of Friedrich Nietzsche*, C.II, çev. M.A. Mügge, ed. Oscar Levy (New York: Russel & Russel, 1964), s. 175.

⁷ J.R.R. Tolkien, *Yüzüklerin Efendisi: Yüzük Kardeşliği*, çev. Çiğdem Erkal İpek, şiir çev. Bülent Somay (İstanbul: Metis Yayınları, 1998), s. 112.

gösteren kristal bir küre olan *palantír*in gösterdiği görüntülerin fazlaca etkisinde kalır. *Palantír*ler, Elflerin evi olarak bilinen Eldamar'da, Üç Elf Türü'nden biri olan Noldor Elfleri tarafından işlenmişlerdir. Uzakları görmek ve birbirleriyle düşünce yoluyla konuşmak için kullanıldıklarından bu kristal ve karanlık fakat içindeki ateşten bir kalple ışıldayan kürelere “uzaklara bakan” anlamına gelen *palantír* adı verilir.⁸ Bir arada olmadıkları sürece, yedi taş yalnızca uzak mesafelerdeki ve başka günlerdeki küçük görüntüleri göstermeye yarar. Güçlü bir iradeye sahip olanlar, *palantír*i kontrol etmeyi öğrenerek onunla istediği yer ve zamanı görebilir. Elfler, yedi *palantír*i Elendil'in babası Kral Amandil'e verir. Ortadünya'ya hükmetmeyi planlayan Kara Lord Sauron'u deviren Son İttifak liderlerinden biri ve İsildur'un babası olan Elendil, ölümlü toprakların en batısı olan Númenor düşünce, *palantír*leri Ortadünya'ya getirir. Ana *palantír*i Osgiliath'daki Yıldız Kubbesi'ne, diğer altı *palantír*i ise Minas İthil, Minas Anor, Orthanc, Annúminas, Elostirion ve Amon Sûl Kuleleri'ne yerleştirir. Denethor, Minas Anor'daki *palantír*in üzerinde yarattığı fiziksel ve ruhsal çöküntünün yanısıra, yedi *palantír*den ikisi olan Minas İthil ve Orthanc Taşlarını ele geçirerek kendi çıkarları doğrultusunda kullanan, Kara Lord Sauron'un ve Sauron'a karşı strateji belirlemek için kurulan Beyaz Konsey'e – Tek Yüzük'ü ele geçirebilmek için – ihanet eden büyücü Saruman'ın kurbanı olur.

Denethor'un yanılığının nedeni *palantír*deki görüntülere kişisel yorumlar getirmesi ve Gandalf'ın gözlem ve önerilerini göz ardı etmesidir. Nietzsche, “*Sadece* perspektif bir görme, *sadece* perspektif bir ‘bilme’ vardır”⁹ der ve ekler, “bir şey hakkında ne kadar çok etkileyen konuşurursak, bir şeyi gözlemlemek için ne kadar çok göz, farklı göz, kullanırsak o şeye ilişkin ‘kavram’ımız, ‘nesnellik’imiz, o kadar tam olur.”¹⁰ Rohan Kralı Théoden'in büyük bir savaştan zaferle çıkması, Saruman'ın yaşadığı İ sengard'ın düşmesi ile Gandalf'ın Saruman'ın asasını kırması gibi umut verici gerçekleri ve Gandalf'ın, Gondor'un kara ordulara karşı savaşması gerektiği yolundaki uyarılarını dikkate almayan Denethor'un zayıflayan dimağı gerçeği algılayamaz ve *palantír*deki görüntüler onun için “Ölümcül Yanılsama”¹¹ halini alır.

⁸ Bkz.: J.R.R. Tolkien, *Yüzüklerin Efendisi: İki Kule*, çev. Çiğdem Erkal İpek, şiir çev. Bülent Somay (İstanbul: Metis Yayınları, 1998), ss. 229-30.

⁹ Friedrich Nietzsche, *On the Genealogy of Morality*, çev. Carol Diethe, ed. Keith Ansell-Pearson (New York: Cambridge U.P., 1994), s. 92.

¹⁰ A.e.

¹¹ Bkz.: Tolkien, “On Fairy-Stories,” s.144.

Denethor, Batı'nın yenildiğini, tüm Doğu'nun işgal altında olduğunu, Pelennor Çayırları Savaşı'nda Gondor'un da kuşatılacağını ve kara yelkenli bir filonun geleceğini görünce Minas Tirith'in fazla dayanamayacağını düşünür. Artık mantıklı davranamayan vekilharç savaşta ağır yaralar alan oğlu Faramir'le kendisini diri diri yakmaya kalkışır.

*Palantír*lerin kullanacak yetki ve bilgeliğe sahip olmayanlar üzerindeki yanıltıcı etkisi gibi Galadriel'in Aynası da “ne yapmak gerektiği konusunda tehlikeli bir rehber”dir.¹² Olmuş, olan ve olması muhtemeli gösteren Ayna, su dolu bir kap olup, berraklığıyla saflığı, aydınlanmayı ve gerçekliği çağrıştırmasına rağmen aynaya bakanın görmeyi beklemediklerini değil de kendi seçtiği görüntüleri yansıtır. Nietzsche'nin “Gerçeklikler yoktur, herşey devinim halindedir, anlaşılabilir, bulunamaz; nispeten daha kalıcı olan [tek] şey – fikirlerimizdir”¹³ sözü Ayna'nın yansıttıkları için neredeyse bire bir geçerlidir. Ayna'da birbirinin peşi sıra beliren, anlaşılması güç ve daha da önemlisi gerçekliği tartışılır görüntüleri yorumlamak da Sam ve Frodo'ya düşer. Galadriel'in dediği gibi, “gördüğünüz şey hayır da olabilir, şer de, bu sizin için kârlı da olabilir, yararsız da. Görmek hem iyidir hem de tehlikeli.”¹⁴

Jean Baudrillard'a göre gerçek “minyatürize edilmiş hücreler, matrisler, hafıza bankaları ve kontrol modellerinden meydana gelir – ve bunlardan sayısız kereler çoğaltılabilir.”¹⁵ Bu çoğaltma işlemi sırasında, gerçeğin yalnızca istenilen bölümleri alınıp geri kalan bölümleri gizli tutularak temel gerçeklikle oynanabilir. Böylece, nesnel gerçeklikten ve bütünlükten yoksun ve bu sebepten dolayı net ve tamamıyla gerçek olmayan bu çoğaltılmış gerçeklikler belli amaçlara hizmet ederler. Ayrıca, Galadriel'in Aynası ve *palantír*lerin başka zaman ve mekanlardan küçük görüntüler göstermesi, Baudrillard'ın bahsettiği, imgenin birbirini takip eden aşamalarından ikincisinde, gerçeğin maskelenip doğallığının bozulmasını çağrıştıır.¹⁶ Bu aşamada gerçek ile hayal ürünü ve doğru ile yanlış arasındaki fark ortadan kalkar. Temel gerçekliği çoğaltıp yansıtan Ayna ve *palantír*lerdeki görüntüler de gerçeğin bazı

¹² Tolkien, *Yüzük Kardeşliği*, s. 435.

¹³ Friedrich Nietzsche, *The Will to Power*, s. 327.

¹⁴ Tolkien, *Yüzük Kardeşliği*, s. 435.

¹⁵ Jean Baudrillard, “Precession of Simulacra,” *Media & Cultural Studies: Keywords*, ed. M.G. Durham & D.M Keller (Oxford: Blackwell Publishing, 2001), s. 522.

¹⁶ Bkz.: a.e., s. 524.

bölmelerini gizleyerek yalnızca belli bir bölümünü gösterirler. Böylelikle temel gerçeklik ve kehanet imgeleri arasında farklılıklar oluşur.

Gandalf'ın dediği gibi:

*'Gören Taşlar yalan söylemez; Barad-dûr Hükümdarı [Sauron] bile bunu yaptıramaz. Belki, kendi iradesiyle daha zayıf akıllarca görülmesi gerekenleri seçebilir veya onların gördüklerini yanlış anlamalarına neden olabilir. Her şeye rağmen Denethor, Mordor'da kendisine karşı hazırlanan ve hazırlanmaya devam eden büyük güçleri [kara orduları] görünce gerçekleri görmüş oldu.'*¹⁷

Denethor'u yanılgıya düşüren *palantír*in gerçeğin belli bir bölümü yansıtıp geri kalanını saklaması olur. Denethor *palantíre* bakınca yalnızca Sauron'un Kara Gücü'nün görmesini istediği şeyleri, yani Mordor'dan yola çıkan kara orduları ve Gondor'a yaklaşan kara yelkenli filoyu görür. Gandalf'a göre Sauron, Denethor'daki *palantír*in gerçeğin yalnızca belli bazı kesitlerini kopyalayarak göstermesini sağlamış olabilir. Denethor, gördüğü kara yelkenli filonun aslında Aragorn'un Gondor'a yardım etmeleri için uyandırdığı ölülerini taşıdığını ve Yüzük Taşıyıcısı'nın Hüküm Dağı'na varmak üzere olduğunu bilmediği için gördükleri karşısında umutsuzluğa düşer.

Aragorn da *palantír*lerin gerçeğin küçük kesitlerini kopyalayarak yansıtma özelliğini kullanarak Sauron'a kendisini gösterir. İsilur'un varisini ve Narsil'in yeniden dövüldüğü gören Sauron, Yüzük Taşıyıcısı'nın Hüküm Dağı'na doğru ilerlemekte olduğundan habersiz, Aragorn'u bulmak üzere Göz'ünü Doğu'ya yöneltir. Böylelikle, Aragorn esas tehlikeyi – Frodo ve Sam'in Tek Yüzük'ü yok etmek için Hüküm Dağı'na varmak üzere olduklarını – Sauron'dan saklayarak, Düşman'ın Gözü'nü kendi topraklarından uzaklaştırır ve Yüzük Taşıyıcısı'na görevini tamamlayabilmesi için bir şans verir. Ayrıca Taş'ın meşru sahibi olarak ona hükmedebilen Aragorn *palantíre* bakınca bilmesi gerekenleri de görür: Gondor'a büyük bir saldırı olacak ve destek bulamazlarsa on gün içinde şehir düşecektir.

Aragorn ve Elfler'in yukarıda bahsedilen kehanetlere ilişkin kuşklarını doğrularcasına *Yüzüklerin Efendisi*'nde gerçekleşmeyen kehanetler de bulunur.

Bütünlükten yoksun olup geleceği tüm gerçekliğiyle yansıtmaları mümkün olmayan kehanetlerin, bu bağlamda, Nietzsche'nin deyimiyle "insanmerkezci yanılsamalar"a açık oldukları söylenebilir. Gandalf, Galadriel ve Elrond yüzüğü yok etme görevinin Frodo'ya düştüğüne inanır. Galadriel, "Belki de her birinizin gideceği yol şimdiden ayaklarınızın dibine serilmiştir de, siz göremiyorsunuzdur"¹⁸ diyerek olacıkların büyük ihtimalle çok önceden belirlendiğini ve değiştirilemeyeceğini ima eder ancak tek umutlarının Frodo olduğunu söyleyerek Sam'i Frodo'yu görevinde yalnız bırakmaması için uyarmayı da ihmal etmez. Galadriel Frodo'nun başarısının Ayrıkvadi'de kurulan Yüzük Kardeşliği'ne bağlı olduğunu öngörmesine rağmen Boromir'in ihaneti sonrası kardeşliğin bölünmesine rağmen yüzük yok edilir. Fakat Galadriel'in tüm umudumuz sana bağlı dediği Yüzük Taşıyıcısı iradesine yenilerek başarısız olurken Gandalf'ın tahmin ettiği gibi Gollum, istemeden de olsa, yüzüğün yok edilmesinde önemli bir rol oynar. Aslında Gollum Frodo'nun "İd"ini, Sam ise "Süperego"sunu temsil eder. Gollum Frodo'nun bilinçaltını, Yüzük tarafından tetiklenen bir an evvel tatmin edilmeyi veya serbest bırakılmayı arzulayan ilkel, içgüdüsel dürtülerini simgelerken, Sam onun bilinç ve bilinçaltını birbirine bağlayan vicdanını simgeler. Frodo'nun seçimine bağlı olarak romanın olası sonlarını gösterirler. Belki yüzüğü bu kadar uzun süre taşımamış ve yüzüğün etkisinde kalmamış olsaydı, Frodo, Shire'a döndüklerinde tıpkı Sam gibi evlenip sonsuza dek mutlu yaşayacaktı. Belki de Gollum gelip yüzüğü zorla kendisinden almasaydı, yüzükle birlikte yok olan Gollum yerine Frodo olacaktı.

Bunlara rağmen, eski inanışların aktardığı, üstü kapalı olarak olsa dahi gerçeği yansıtan, kehanetler de vardır. Faramir ve Boromir'in gördükleri rüya bunlardan biridir:

*Kırılmış olan Kılıç'ı ara:
Onu İmladris'te bulacaksın;
Orada Morgul büyülerinden güçlü
Öğütler bulacaksın.
Göreceksin beliren alameti
Kıyameti haber verecek sana
Uyanacak İsilur'un Felaketi;
Ve Buçukluk atılacak öne.*¹⁹

¹⁷ J.R.R. Tolkien, *Yüzüklerin Efendisi: Kralın Dönüşü*, çev. Çiğdem Erkal İpek, şiir çev. Bülent Somay (İstanbul: Metis Yayınları, 1999), s. 168.

¹⁸ Tolkien, *Yüzük Kardeşliği*, s. 441.

¹⁹ A.e., s. 300.

İki kardeşin rüyada duydukları ses onlara İmladris olarak da bilinen, Ayrıkvadi'deki Narsil'i, Ayrıkvadi'de alınacak kararları ve verilecek öğütleri ve Frodo'nun Yüzük Taşıyıcısı olmayı kabul edeceğini önceden bildirir.

Her ne kadar Yolgezer kimliğiyle bunu gizlese de, Aragorn aslında Narsil ile ilgili kehanetlerde geri döneceği müjdelenen İsuldur'un varisi, Gondor Kralı'dır: Bu yüzden kaderi huzur içinde Ayrıkvadide oturmak değil, İsuldur'un varisi olarak onun hatasını telafi etmektir:

*Altın olan herşey parlamaz,
Her gezgin yitirmemiştir yolunu,
Gücü olan yaşlı kolay kolay solmaz,
Derindeki kök atlatır donu.
Küllerden bir ateş dirilecek,
Bir ışık fırlayacak gölgelerden,
Kırılan kılıç yenilenecek,
Şimdi taçsız olan, kral olacak yeniden.²⁰*

Aragorn'un adıyla anılan dizelerin anlattığı kehanetteki gibi Sauron'un uyanması ve Tek Yüzük'ün bulunması üzerine Kırık Kılıç Narsil'in yeniden dövülmesi, Minas Tirith'teki Beyaz Ağaç'ın yeniden yeşermesi ve Aragorn'un kral olması Yüzük Savaşı sonrasında kayıpların giderileceğine dair bir umut verir.

Galadriel'in Aynası, *palantír*ler, eski kehanetler, Faramir ve Boromir'in rüyası ve beril taşı gibi küçük işaretler gerçeğin yalnızca bir bölümünü göstererek gerçeğin bütünlüğünü bozsalar dahi mantığını kullanarak onları doğru yorumlayanların gerçekleri daha iyi anlamalarını sağlarlar.

Ar. Gör. Zeynep BİLGE

ORTA DÜNYA: KURMACA DİLLERİN GETİRDİKLERİ

Bu bildiriye altını çizmeye çalışacağım konu Orta Dünya'da konuşulan kurmaca diller, ve bu kurmaca dillerin yaratılış sürecinde Tolkien'e esin kaynağı olan yapıtlar. Burada kurmaca dillerden kasıt, yazınsal metin çerçevesinde rastladığımız varlıklar tarafından konuşulan, ve sözcük dağarcığı ile dilbilgisi kuralları söz konusu yazınsal metnin yazarı tarafından belirlenen dillerdir.

Tolkien, Orta Dünya'yı yaratma gerekçesinin bir "İngiliz mitolojisi" yazma arzusu olduğunu söyler. Tolkien'in yaşam öyküsünü kaleme alan Michael White bu konuda şunları söylüyor:

[Tolkien] eski dilleri ve kültürleri incelediğinde; İzlanda, İskandinavya ve Orta Avrupa'nın aksine, İngiltere'nin kendi içinde bütünlük taşıyan bir mitoloji oluşturacak kadar çok yazılı efsaneye sahip olmadığı sonucuna varmıştı. Eski İngiliz edebiyatında sadece fragmanlar, Arthur öykülerinin kalıntıları, çok eski bir dünyadan bölük pörçük sahneler vardı...Tolkien bu durumu düzeltmek istiyordu.¹

Öyleyse Orta Dünya'yı anlamak için öncelikle yaratıcısının hedeflediği olgu, yani mitoloji üzerine düşünmek gerekir. Bilindiği üzere mitoloji, belli bir uygarlığa özgü yaşam biçimlerini ve inanışları açıklamak amacıyla görüntüde gerçekten yaşanmış olayları aktaran söylenceler toplamıdır. Bu söylencelerin en önemli özelliklerinden biri çoğunlukla sıradan insan yaşamlarını değil, olağandışı durumları ve insanüstü varlıkların eylemlerini aktarmalarıdır. Bu nedenle tarihsel zamanın dışında ya da yaratılışın başında geçmeleri hiç de

²⁰ A.e., s. 211.

¹ Michael White. *Yüzüklerin Efendisi'nin Yaratıcısı Tolkien. Biyografi.* (İstanbul: İnkılâp Kitabevi, 2003). s. 80.

Akşit Göktürk'ü Anma Toplantısı : Yazında ve Çeviride Fantastik.—İstanbul : İstanbul Üniversitesi Rektörlüğü, 2006.

V, 248 s.; 24 cm.—(İstanbul Üniversitesi Yayınları; 4635.)

ISBN 975-404-763-4

1. ÇEVİRİBİLİM. 2. FANTASTİK. 3. ÇEVİRİ. 4. İNGİLİZ EDEBİYATI. I. Dizi adı.

ISSN - 975 - 404 - 763 - 4

Rektörlük Yayın No: 4635

AKŞİT GÖKTÜRK'Ü ANMA TOPLANTISI

Yazında ve Çeviride Fantastik

İSTANBUL - 2006

ISSN - 975 - 408 - 783 - 4

Basım Yayıncılık İşleri

AKSİT GÖKTÜRK'ÜN ANIMA TOPLANTISI

Yazında ve Çevresinde Fantastik

İstanbul Üniversitesi
Basım ve Yayıncılık Müdürlüğü
İSTANBUL - 2006

Tel : 631 35 04 - 631 35 05

İÇİNDEKİLER

Margareta Goring
Leticia Tizabi

Fant

Fant

Bir

Ayat

Levi

Arca

Fant

Yeni

1987 kışı, havaalanında kızı Deniz, eşi Angela Göktürk ile

Yrd. Doç. Dr. Dilek PALA MÜLLER

Fantastik Anlatımların Resimlerle Tanınması
Fantastik Anlatımların Resimlerle Tanınması

Yrd. Doç. Dr. Mehmet Ali ÇELİKEL

Yazında Söylenen Fantastik Diken: Bir Nispetiye
Bir Yaklaşım

Yrd. Doç. Dr. Özlem İker İTÜÇ

İÇİNDEKİLER

Hayallerin Gerçekliği Latife TEKİN	1
Fantastik Bir Osmanlı Metni: Aziz Efendi'nin <i>Muhayyelat</i>'ı Prof. Dr. Nüket ESEN	5
Fantastik Edebiyat ve "Tekinsizlik" Kavramı-Edebiyatımızdan Bir Örnekleme Denemesi Prof. Dr. Cengiz ERTEM	11
Apuleius: <i>Metamorphoses</i>: Bir Eşeğin Gözünden İnsan Manzaraları Prof. Dr. Çiğdem DÜRÜŞKEN	25
Fantastiği Tanımlamak: Bir Tema Üzerine Çeşitlemeler Doç. Dr. Nedret ÖZTOKAT	37
Biçemde Fantastik: <i>Zazie Metroda</i> Doç. Dr. Emel ERGUN	47
Fantastik Romanda Söz'ün Gücü: Ursula Le Guin'in Yerdeniz Aleminde Dil ve İsimler Yrd. Doç. Dr. Deniz Tarba CEYLAN	51
<i>Wieland</i>: Amerikan Tarzı Gotik Roman Yrd. Doç. Dr. Çiğdem PALA MULL	63
Fantastik Aşk Mektupları: Rushdie'den Marquez'e Fantastiğin Metinler ve Kıtalar Arası Yolculuğu Yrd. Doç. Dr. Mehmet Ali ÇELİKEL	73
Yazınsal Söylemde Fantastik Doku: Biliş Biçembilimsel Bir Yaklaşım Yrd. Doç. Dr. Özlem İlker ETUŞ	83

Fantastik Çocuk Edebiyatı Yazınsallığa Açılan Bir Kapı mı Yoksa Bir Tehlike mi? Yrd. Doç. Dr. Necdet NEYDİM	95
Ütopya'dan Fantazi Edebiyata: Modern Medeniyette Ontolojik Güvensizliğin İfadesi Ok. İsmail AYDIN	109
Yüzüklerin Efendisi: Kehanetler ve Yarı Gerçeklik Ok. Buket AKGÜN	117
Orta Dünya: Kurmaca Dillerin Getirdikleri Ar. Gör. Zeynep BİLGE	125
Fantezi Edebiyatında Kültür Sorunu Berk ERGİN	135
Fantastik Edebiyat Sevin OKYAY	145
Joyce Carol Oates'un "Düş Ağrı" Öyküsünün Çevirisinde Fantastik Özelliklerin Getirdiği Kısıtlamalar Doç. Dr. Alev BULUT	153
Fantastik ve Feminen-Gotik Bir Öykü: "Düş Ağrı" Ok. Serpil TUNÇER	165
İngilizce'den Türkçe'ye Fantastik Edebiyat Eserlerinin Çevirisinde Kültürün Aktarımı Ok. Dr. Ayşe Şirin OKYAYUZ YENER	175
Fantastik Anlatı Çevirisinde "Çevirmenin Sesi" Öğr. Gör. Dr. Ayşe Banu KARADAĞ	197
Fantastik Çevirmenin Özgürlüğünün Sınırları Ok. Ebru GÜLTEKİN İLICALI	209
"Eski Dünya"dan "Orta Dünya"ya Fantastik Bir Figürün Yazın ve Çeviri Macerası Ok. Meral CAMCI - Ar. Gör. Asuman KARAKAYA	213

Bağımsız Sinemadan "Fantastik" Bir Çeviri Deneyimi: "Bushwhacked 2" Ok. Aslı TAKANAY	225
Çeviri Metinler Olarak Düşlem Yazını Metinleri Öğr. Gör. Kadir Yiğit US	237